

DŽO TOMAS

Mesto pod
SUNCEM

Preveo
Nikola Pajvančić

 Laguna

Naslov originala

Jo Thomas

A PLACE IN THE SUN

Copyright © Jo Thomas 2025

The moral rights of the author has been asserted.

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Belindi Džouns, divnoj, inspirativnoj
i saosećajnoj spisateljici, koja je prebrzo otišla*

Hrana nije ukusna zbog recepata, već zbog ljudi!

Samin Nosrat

1

„Stigli ste na odredište. Polukružno se okrenite. Skrenite levo. Polukružno se okrenite. Skrenite desno. Stigli ste na odredište.“

Liči na *Dan mrmota*, ali ne padaju ni kiša ni sneg kao u filmu. Vruće je. Svi prozori su otvoreni. Klima je crkla još u Francuskoj i sve je toplije.

„Polukružno se okrenite! Skrenite levo. Polukružno se okrenite!“

„Dobro, dobro!“, kažem, umorna i razdražljiva, pa pokušavam da isključim navigaciju. Zaustavljam auto i hvatam se za glavu. Vrelina nadire, prekriva nas kao perjani jorgan. Hladim se praznom papirnom kesom nekog od brojnih jela koja smo pojeli usput, na putu iz Britanije. U početku sam se trudila da ovo putovanje kolima u Italiju predstavim kao avanturu. I pansioni u kojima smo odsedali poslednjih nekoliko noći bili su mali i prijatni. Ali sada samo želim da se sve završi. Samo želim da konačno stignemo.

„Mama“, kaže Luka sa suvozačkog mesta, s mojim tabletom u krilu, „to je to. Izgleda kao na tatinim slikama. Vidi ono selo tamo gore.“

Pokazuje ka vrhu brda pored kog smo verovatno prošli već tri puta, a možda i četiri.

„Kad stižemo?“, pita Ejmi sa zadnjeg sedišta.

„Uskoro, dušo.“

„To si odavno rekla“, kaže ona.

U retrovizoru vidim njene zajapurene obraze. „Znam, dušo. Ali sada smo stvarno blizu, časna reč.“ Samo da pro-nađemo to mesto.

„Polukružno se okrenite!“, upada navigacija, zapovednim glasom.

„Slušaj ti, ozbiljno ćemo da se posvađamo!“

Ejmi se kikoće, što mi daje snagu. „Nije ona stvarna, mama!“

„Stvarno?“, zadirkujem je. „A ja mislila da jeste. Mislila sam da je *ona* pojela sve gumene bombone.“

Ejmi se još kikoće. „Ne, ti si ih pojela.“

„Ja? Nisam! To je bila teta iz navigacije – čula sam je kako podriguje.“

Čak se i Luka smeška.

Biće sve u redu, govorim sebi odlučno.

„Nije. Ona je samo program!“, smeje se sada Ejmi.

U retrovizoru je vidim kako privija Flafija uz grudi dok okrećem auto i krećem uzanim putem ka selu na vrhu brda. Put je zapušten, sa obe strane pružaju se oronuli kameni zidovi, i toliko je uzan da nisam sigurna treba li uopšte tuda da vozim... Provela sam već tri dana u kolima sa njima dvojica i bili su divni. Mnogo sam ponosna. Luka je sve vreme pratio mapu, bez obzira na navigaciju. Za svaki slučaj! Ejmi je gledala filmove, igrala se igračkama i spavala.

Sada osećam miris sunca na poljima oko nas kao i mirise bilja: ruzmarin, primesa nane i divlji komorač. Retrovizori dodiruju živicu. Ejmi se i dalje smeje, i prosto moram da se nasmešim.

„Mama, pazi!“, viče Luka, i brzo skrećem pogled pred sebe.

Naglo kočim i čovek sa tri koze prelazi put. Klimam mu glavom kad su i on i životinje bezbedno prešli, a on mi uzvraća sporim mahanjem.

Deca se više ne osmehuju i sad stvarno moram da pronađem kuću. Ponovo me je obuzela napetost.

„Izgleda da je zaspala“, kažem pošto sam kucnula po zanemeloj navigaciji.

Skrećem levo, pa opet levo.

Sigurno je negde blizu. Pokušavam da nastavim pravo, ali tu je put još uži. Vozim u rikverc, ponovo prolazim pored onog čoveka i njegovih koza, ovog puta dižem ruku, trudim se da izgledam kao da se nisam potpuno izgubila, da bi deca verovala kako je sve u redu.

„Flafiju se piški. Ne može više da izdrži!“ Ejmi diže ofucanog plišanog zeku kome je glava klonula u stranu.

Znam da se ne šali. Kad se Flafiju piški, pod hitno moram da pronađem ve-ce.

„Stigli ste na odredište.“ Navigacija se odjednom probudila i ja kočim.

„Tamo gore, mama. Mislim da moramo gore“, kaže Luka, gleda u fotografije na tabletu i pokazuje ka uzanom putu.

„Ne mogu tamo kolima“, kažem i naprežem se da vidim iznad volana.

„Pa možda ćemo morati peške“, kaže moj sin razumno, kao i uvek.

U pravu je. Kolima se stvarno ne može dalje. Zaustavljam se na malom proširenju, tik uz živicu, i uzaludno pokušavam da otvorim vrata.

„Moraću da izađem na tvoju stranu“, kažem Luki, koji već stoji na putu i tegli se sa tabletom u ruci. Prebacujem nogu preko ručne kočnice i uz njegovu pomoć uspevam

da se iskobeljam, dok pored mene lete papirići od čokolade i kesa iz *Mekdonaldsa*. Trčimo za njima, skupljamo ih, ubacujemo ih u kola i zatvaramo vrata. Time ću se baviti kasnije. Osvrćem se oko sebe. Deluje kao dobro mesto za parkiranje. Ali unutra je sva naša imovina – ne želim da je tu ostavim dugo.

Uzimam nekoliko stvari iz prtljažnika i zaključavam auto.

Dižem lice ka toskanskom suncu koje mi pecka obraze. Prija mi što više nisam u kolima.

Ipak, vrlo brzo želim da sa jarkog sunca pobegnem u hlad.

„Hajde, da vidimo možemo li da je nađemo tamo gore“, kažem Ejmi.

„Ne mogu. Flafiju se piški“, kaže ona. „I previše je umoran da hoda.“

„Hajde, Ejmi, biće zabavno“, kaže Luka, i srce mi opet ispunjava ponos zbog toga kako bodri sestru. „Hajde nešto da pevamo. Brzo ćemo naći ve-ce za Flafija.“

Sve troje se držimo za ruke, kao Doroti na žutom putu od cigle, i počinjemo da pevujemo lekcije italijanskog koje smo slušali čitavim putem.

„*Piacere*.“

„*Piacere*.“

„Drago mi je što smo se upoznali.“

„*Piacere mio*.“

„I meni je drago!“, pevamo i zamahujemo rukama sa Ejmi dok hodamo kroz hlad uz strmo brdo, a podnevna vrućina isijava iz zidova duž uzanih kaldrmisanih ulica i zapuštenih zgrada.

„Hej!“, čujem nekoga kako više dok prolazimo pored niza oronulih, ali tipično toskanskih kuća. Ispred su stolice a rublje je okačeno na terasi na spratu. „Ne! Ne, ne, ne!“

„Signora! Cosa fai? Šta to radiš?“

Moj italijanski je zarđao, ali te reči razumem. Na trenutak se pitam da li se glas obraća nama. Osvrćem se oko sebe pa dižem pogled.

Žena krupnih gradi naginje se preko terase i štapom gura čaršave okačene na žici.

Onda se čuje drugi ženski glas. „Hej! Prestani! To je moj čist veš!“

„A nalazi se na mojoj strani. Drži svoj veš kod sebe!“

Onda se meša treći ženski glas: „Tišina! Ne čujem televizor.“

„Aman prestani da mi diraš veš tim štapom!“

„A ti pazi da mi ne leprša kroz prozor. Neću da gledam tvoje čaršave dok pokušavam da se odmorim.“

„A ti zatvori prozor dok kuvaš. Od smrada sam izgubila apetit.“

„A meni se kad ti kuvaš usmrđi veš pa moram ponovo da ga perem.“

„Možda jednom i bude čist.“

Požurujem decu da nastave. Opčinjeni su prepirkom, okreću se unazad da gledaju žene koje se i dalje svađaju sa terasa svojih kamenih kuća.

Na kraju je vidim. Odmah je prepoznajem sa slika. Kuća sa vratima koja se ljušte je Kaza Luna. Uzimam tablet od Luke i dižem ga, potajno se nadajući da ću na fotografiji videti neku manje oronulu i zapuštenu kuću dalje niz ulicu, ali jasno je da je to ta. Jedva da se promenila otkad ju je Marko snimio. Možda su prozorski kapci dodatno izbledeli, a novi korov raste oko ulaznih vrata, između pukotina u kamenim pločama. Duboko udišem dok skupljam hrabrost.

„Stigli smo“, kažem. Sa olakšanjem se meša i trunka razočaranja. „Uspeli smo. Konačno smo te našli, Kaza Luna.“

Na trenutak samo stojim i gledam. Kuća o kojoj sam toliko slušala, o kojoj smo toliko sanjali. Stvarna je. Kad bi samo i snovi bili stvarni. Osećam da me neko vuče za ruku.

„Mama... Flafiju se baš mnogo piški.“

„A, da. Samo da otključam.“ Virim u torbu i vadim veliki metalni ključ sa kartonskim priveskom. Guram ga u bravu, ali ne mogu da ga okrenem.

„Mama, Flafiju se ovde ne sviđa.“

„Ni meni“, kaže Luka tiho. „Previše je vruće.“

„Biće sve u redu.“ Trudim se da zvučim smireno. „Stvarno. Kad uđemo i kad se sredimo, biće divno, videćete.“ Srce mi lupa od vrućine i pitam se šta ću zateći kad otvorim vrata. Muka mi je.

„Stvarno moram da piškim, mama! I Flafi isto!“

Živci mi igraju. Ovo je bio najbolji plan. Bio je jedini plan, kaže glas u mojoj glavi.

Ponovo snažno okrećem ključ i brava škljoca. Konačno. Na pravom smo mestu.

„Eto!“, kažem, brišem čelo i guram vrata. Ne otvaraju se.

„Flafi više ne može da izdrži, mama!“ Ejmi počinje da cupka.

I sad pošto je to rekla, i meni se strašno ide u ve-ce. Prevalili smo dugačak put od poslednjeg mesta gde smo pre-spavali, na granici.

„Pomozite mi“, kažem deci, i ona prilaze i guraju vrata. Otvaraju se uz škripu.

Zadihana sam. „Bravo, deco. Stvarno sam ponosna na vas. Hajde prvo da uđemo i upalimo svetlo.“ Pipam po zidu. Unutra je potpuni mrak jer su kapci zatvoreni, a uprkos vrelom danu, u kući je hladno.

Pod prstima osećam grubi kamen koji se kruni dok pokušavam da nađem prekidač. Dodirujem nešto mekano i lepljivo i naglo povlačim ruku. „Jao!“, tresem šaku.

„Šta je to bilo?“

„Da li te je nešto ujelo?“

„Flafi se boji!“

„Sve je u redu“, ponavljam.

Mislim da i deca znaju da nije sve u redu. Nalazimo se negde usred Toskane, u selu na vrhu brda koje se zove Čita dei Kastanji, grad kestena. Marko je tvrdio da odiše neodoljivim toskanskim šarmom. Prosto je jednog dana došao kući i rekao mi šta je uradio sa našom životnom uštedevinom, koja ionako nije bila velika.

„Hej, vas dvoje.“ Okrećem se ka deci koja stoje na pragu. „Nema čega da se plašite. Tata ne bi kupio ovu kuću da nije verovao da će nam se dopasti i da ćemo želeti da ovde provodimo vreme, zar ne?“ Stavljam ruke na njihova ramena, da ih utešim – ali i da se smirim. Prisećam se Markovih dobrih namera i njegove impulsivnosti. To sam volela kod njega.

Klimaju glavom.

„Izabrao je ovo mesto da tu provodimo odmor. A i da jednog dana tu živimo... kad vi odlepršate iz gnezda.“ Osmehujem se, iako to sada ne mogu ni da zamislim.

A onda Ejmi drhtavim glasom kaže: „Ja neću da živim u gnezdu, a neće ni Flafi.“ Počinje da jeca.

Čučnem pored nje. „Nije to pravo gnezdo, dušo.“ U grudima me steže: opet sam sve pogrešno rekla, što mi se u poslednje vreme redovno dešava. Volela bih da znam da će sve biti u redu. Ali ne znam.

„Hajde.“ Uspravljam se i uzimam je za ruku. „Samo treba da nađemo svetlo... Ovo će biti nešto kao kampovanje. Kao kad je tata razapeo šator u dvorištu.“

„I kad je krtica pokušala da prođe ispod njega i nasmrt te preplašila!“ Luka se smeje, pa mu se Ejmi pridružuje, a onda

i ja. Tako smo mi sve pregurali – pomoću smeha i uspomena na lepe trenutke. Mi smo mala, snažno povezana zajednica i pomažemo jedni drugima. Trudila sam se da od njih sakrijem najgore, ali videli su me kako se poslednjih nekoliko godina mučim. Kad sam mislila da spavaju i uplakana sedela uz reprize serije *Virdžin River*, zatekla bih ih kako sede na vrhu stepenica i morala sam da za suze optužim likove iz serije. Onda bih ih naterala da se vrate u krevet, iako sam znala da mi ne veruju ni reč. Često bismo zaspali zajedno u mom krevetu. Marko je umro, zatvorili smo restoran, izgubili kuću a sada se selimo u drugu zemlju – moja deca su pretrpela više potresa od mnogih svojih vršnjaka. A ova kuća za odmor je sve što mi je ostalo. I sama pomisao da smo izgubili kuću u kojoj smo živeli budi u meni bes i suze mi naviru na oči. To je bio naš dom. Stvarno sam pokušala da sve sačuvam.

„Mama?“

„Dobro sam.“ Opet ta reč. Dobro.

„Volela bih da je tata ovde“, kaže Ejmi.

Privlačim je uz sebe. „I ja, dušo.“

„I ja“, kaže moj sin, pa prilazi da nas zagrli.

„Možda i jeste“, kažem tiho.

Onda ih puštam i ponovo rukom tražim prekidač.

„Našla sam ga!“, kažem, i dodirujem ga. „Spremni?“

Pritiskam prekidač i odjednom se pojavljuje svetlo. Širom otvaram vrata. Deluje kao da ulazimo u muzej – mračno je, tapete na nekim mestima vise a tavanica je ulegnuta. Prepuno je starih stvari. Gomile stolica i stolova, odeće i knjiga. Radim ono što sam naučila za dve godine otkako je Marko umro: stiskam zube. Onda zakoračujem unutra.

Zapravo i nije tako loše, čistije je nego što sam očekivala, samo je zatrpano stvarima koje je neko očigledno skupljao i gomilao. Kuhinja deluje upotrebljivo.

„Vidite? Rekla sam vam da će biti u redu. Samo malo da pospremimo i biće kao nova!“

Čuje se nekakvo pucketanje, kao fitilj vatrometa, pa onda prasak od koga se svi trzamo. Svetlo se gasi i oseća se miris paljevine.

Na trenutak ćutimo. Onda Luka pita: „Mama, koliko moramo da ostanemo ovde?“

„Kada ćemo da se vratimo kući?“ Ejmi se privija uz mene.

„Brzo, dušice, vrlo brzo. Samo treba da sredimo ovu kuću, da izgleda što bolje, pa da je prodamo nekome kome će se dopasti i ko će voleti u njoj da živi. Posle toga možemo da se vratimo u Englesku i nađemo neko lepo mestašće za nas troje, blizu vaše škole i drugara. Zamislite ovo kao jedan lep, dugačak letnji raspust.“

Privlačim ih još bliže. Kako sam, pobogu, mogla da ih ovamo dovedem?

2

Osvetljavam zidove telefonom, pa otvaram prozore i guram kapke da uđe svetlost. I dalje je polumrak, ali više nije tako strašno.

„Hajde da otvorimo sve prozore i kapke da uđe malo vazduha“, kažem i zaobilazim veliki kuhinjski sto dok idem ka zadnjim vratima.

„Flafi mora da piški!“

„A, da.“ Otvaram još jedna vrata. „Ovde“, kažem, pošto prvo proveravam ve-ce. I on je koliko-toliko čist.

„Ostavi vrata otvorena“, kaže Ejmi dok se provlači unutra.

„Prvo ćemo da se smestimo i pobrinemo za Flafija, a onda ću pokušati da nađem električara“, kažem što vedrije mogu.

„Hoće li električar nešto da uradi da ovde ne bude tako strašno?“, pita Ejmi dok ja puštam vodu i odvrćem slavinu da opere ruke. Voda je hladna, ali je ipak voda. Pružam joj svoju majicu da ih obriše i ona izlazi pognute glave, čvrsto grleći Flafija.

Dođe mi da zaplačem, ali ako počnem, verovatno neću moći da stanem. Gutam knedlu.

„Ničega ne treba da se plašimo. Ne zaboravite, tata je izabrao ovo mesto za nas“, ponavljam. „Ovo je avantura.“

„Flafi je gladan“, kaže Ejmi.

„I ja umirem od gladi“, kaže Luka, a stomak mu krči.

Ruke mu se dižu ka stomaku, izgleda iznenađeno, pa se svi nasmejemo.

Stojimo u prostoriji koja izgleda kao dnevna soba iz koje su vlasnici upravo izašli i u njoj ostavili sve što su u životu posedovali. Zidovi su potpuno prekriveni fotografijama, a vazduh je ustajao i zagušljiv. Kao da je vreme stalo otkako su zatvorili vrata ove kuće, pre ko zna koliko godina.

„Ništa nije strašno. Ovo je bio nečiji dom“, kažem. „A sad će biti naš dom. Samo da ga malo sredimo kako se nama sviđa.“

Gledam fotografije, čipkane miljee na komodi od tamnog drveta, sa gomilom porcelanskih figurica i posuđa, i pitam se odakle da počnem.

„Hajde da nađemo nešto za jelo“, predlažem, „i da se raspitamo za električara. Onda ćemo da se vratimo i namestimo krevete. Ujutru će sve izgledati bolje. Dakle, prvo u kupovinu, da uzmemo sve što nam treba za doručak“, kažem vedro. Na njihovim licima vidim oprez, ali i želju da mi veruju. Ne pokazujem koliko sam umorna i razdražljiva i da me izdaje snaga. O, Marko! Zašto si morao da me ostaviš? Prokleti srčani udar. I zašto nikad nismo imali vremena za ozbiljna, zrela pitanja kao što je životno osiguranje? Zato što smo se većito trudili da restoran bude najsavršeniji što može, zato što smo većito sanjarili o danu kada će nam život postati lakši i kada ćemo provoditi više vremena u našem malom kutku Italije. Oči me peckaju.

Vodim decu napolje – sve troje moramo da upremo da bismo zatvorili vrata. Zaključavam ih, mada, kad pogledam pustu ulicu, nisam sigurna zašto. Okrećem se ka nizu kuća gde su se one tri starice malopre prepirale. Sada je tiho.

„Hajde, tata ne bi želeo da se brinemo.“ Usiljeno se osmehujem. „Želeo bi da uživamo. Naći ćemo neki restoran ili kafić. Tata sigurno ne bi kupio kuću za odmor da u blizini ne može nešto dobro da se pojede!“

Zastajem da bih na tren uživala u pogledu. Sad mi je jasno zašto je Marko kupio ovu kuću. Rekao je da može da nas zamisli kako sedimo ovde u starosti. Zlatni brežuljci u daljini trepere od jare, a naizgled nasumično raštrkane seoske kuće kao da se obrušavaju niz padinu ka prostranim poljima, prošaranim čempresom i kestenom. Sunce se sporo spušta na nebu, a meni suze naviru na oči. Zaista je prelepo, i volela bih da je Marko ovde da to vidi. Možda i jeste, kažem u sebi dok ga zamišljam tu kraj sebe kako se divi pogledu.

„Jesi li dobro, mama?“, pita Luka i dodiruje mi ruku.

„Dobro sam, dušo. Dobro sam.“ Osmehujem mu se, hvatam ih za ruke i stežem. Zajedno izlazimo na put i, sledeći instinkt, jer samo na njega mogu da se oslonim, krećemo uzbrdo ka centru ovog zabačenog sela o kome mi je Marko toliko pričao pošto je dao ponudu za kuću. „Kako sam mogao da odolim, Tea?“, rekao je. „Bila je praktično džabe!“ Sećam se kako se smeškao, što je i mene nasmejalo, jer sam volela njegove ideje, ma koliko bile luckaste, baš kao što sam volela i njega.

Udišem topao vazduh. Da smo Marko i ja možda ponekad predahnuli, da smo zatvorili restoran na nekoliko dana, da smo otišli na neki pravi zajednički odmor, možda on ne bi sam pravio planove za našu budućnost. I ja sada ne bih morala sama da renoviram i prodam ovu kuću.

3

I dalje je užasno vruće. Toliko vruće da baš sve moramo da radimo polako. Jul će u Toskani uvek biti takav. Vučemo noge dok se penjemo uz kaldrisanu ulicu koja nas, nadam se, vodi ka središtu sela.

Ispred nas prolazi mačka pa staje da legne u hlad ispred jedne kuće. Ejmi se saginje da je pomazi i osmehuje se dok mačka prede. Taj njen osmeh sada mi znači sve.

„Umirem od gladi“, ponavlja Luka. I znam da je zaista tako. On nema običaj da kuka bez razloga, a otkako je Marko umro, to gotovo uopšte ne čini. Brinem da pokušava da bude jak zbog Ejmi i mene i da potiskuje osećanja. Ejmi mi o svojim osećanjima govori preko Flafija. Ne daj bože da se tom zecu nešto desi. Ima ga otkad je bila beba, ali ga poslednjih nekoliko godina još čvršće drži uz sebe, dok su druga deca njenog uzrasta odavno ostavila igračke iz detinjstva. Flafi svuda ide s nama. Brinem da će je u septembru, kad počne škola, zadirkivati zbog plišane igračke, ali nemam srca da je ubeđujem da ga ostavi kod kuće. O tome ću razgovarati s učiteljima kad se vratimo u Englesku. Za sada idemo dan po dan, korak po korak.

„Sigurno negde ovde ima nečeg za jelo“, kažem dok prolazim pored tihih, mračnih kuća.

Starac i njegove tri koze idu sredinom puta iza nas. Deca se privijaju uz mene, pošto su navikla da pločnik zauzimaju električni trotineti i bicikli a ne četvoronošci.

„*Scusi?*“, pokušavam da nadjačam meketanje koza i zvonjavu njihovih zvona. „*Scusi?*“ Kako da pitam gde ovde nešto može da se pojede? Prinosim prste usnama. „*Mangia?*“ To je sve što sam zapamtila od Marka, časova italijanskog i od onog kursa koji smo slušali usput. Oduvek sam nameravala da bolje naučim italijanski, ali nikad nije bilo vremena za sve što smo sebi obećavali, kad jednom prođu teški meseci kovida i krize u ugostiteljstvu.

Čovek mi čvornovatom prstom pokazuje uzbrdo. „*Mangiare!*“ Krezubim osmehom me hrabri da nastavim tim putem.

„*Grazie*“, kažem pa vodim decu u pravcu koji je pokazao, uzbrdo, i brzo obilazimo koze koje sada pasu pored puta.

Baš kad sam pomislila da ne možemo ni korak dalje, nešto vidim. „Eno“, kažem s olakšanjem. Drvena vrata u zidu i mali ručno ispisan naziv. *La Tavola*. Sto. Bar tu reč prepoznajem. Kroz kapiju ulazimo u malo dvorište. U sredini je veliki kesten koji stvara prijatan hlad. Tu su sto i stolice odmah ispred kamenog luka s vratima, i stare kante od ulja u kojima rastu biljke. Tu je čak i bela ve-ce šolja u kojoj cvetaju crvene muškatile, zbog čega se deca kikoću. „Evo.“ Smeškam se. „Rekla sam da ćemo naći nešto.“

Deca jure ka stolu, a ja žurim za njima pa se rušim u staru plastičnu stolicu. Uzdahnem s olakšanjem. U mirnom dvorištu na sve strane ima kanti i saksija prepunih cveća i začinskog bilja. Miriše predivno, a pod krošnjom je sveže.

Ejmi je prebledela.

„Ejmi, jesi li dobro?“

Isprva ništa ne govori.

„Ejmi?“

„Flafiju je malo muka...“ Odmahuje glavom.

„Doneću nam vode“, kažem. „Ehej? *Buongiorno?*“, dozi-vam, ali niko se ne pojavljuje. Potpuno je tiho. „Ćao?“, vičem ponovo, glasnije. I dalje nema nikoga. Ustajem, postajem nestrpljiva, brinem za Ejmi. Dobro znam kakvi su proble-mi kad pokušavaš da držiš minimalan broj zaposlenih – i sama sam to radila poslednjih nekoliko godina – ali neko bi stvarno trebalo da nas dočeka.

Prilazim trošnim drvenim vratima i guram ih.

„Ehej? Ima li koga?“

Iz kuhinje izlazi muškarac u radnim pantalonama s oja-ćanjima na kolenima. Zatečena sam njegovim izgledom. Visok je, ima široka ramena i očigledno je u odličnoj formi. Kosa mu je tamna i kovrdžava i go je do pojasa, što mi deluje pomalo uznemirujuće.

„*Buongiorno*. Hm, mi smo... seli smo napolju. Možemo li da dobijemo malo vode?“ Pravim rukom pokret kao da pijem. „*Acqua?*“

„Da, naravno.“ Odgovara na savršenom engleskom s jakim italijanskim naglaskom. Briše ruke. „Samo da se malo sredim.“ Diže ruke i osmehuje se. „Imamo neke majstorske radove.“

Moram da se zapitam zašto se majstorisanjem ne bave van radnog vremena. Ali nije to moja stvar. Ako je hrana do-bra, drugo nije bitno. „I možemo li da dobijemo i jelovnik?“ Okrećem se i žurim nazad do Ejmi. „Evo sad će voda“, kažem i ponovo sedam na izbledelu plastičnu stolicu. Nadam se da neće popustiti. „Flafiju verovatno samo treba malo vode.“

„I meni“, kaže Luka.

„A meni velika čaša vina!“ dodajem. Deca se smeju, pa se i ja osmehujem.

Posle kratkog čekanja, vrata kamene kuće se otvaraju i majstor dolazi s bokalom vode i tri male čaše. Obukao je čistu belu majicu, i zbog toga mi je drago. „Baš je vruće“, kaže na vrlo dobrom engleskom. „Jesi li dobro?“, pita Ejmi ljubazno.

„Samo joj je vruće“, kažem. „I umorna je. Poslednjih nekoliko dana bilo je naporno.“

Sipa vodu i prvo je daje Ejmi. Ona pije, a on daje čašu Luki, pa na kraju meni.

„Grazie. Hvala“, kažem.

Privlači suncobran i namešta ga da svi budemo u hladu.

„Grazie“, kažem ponovo. On mi upućuje topao, privlačan osmeh. Obično ne obraćam pažnju na izgled ljudi, ali on je zgodan, s tom tamnom kosom i širokim ramenima. Marko je bio moj tip. Dobro, to nisam znala sve dok ga nisam upoznala. Pre njega sam se zabavljala s jednim potpuno drugačijim momkom. Ali kad sam upoznala Marka, shvatila sam da postoji moj tip muškarca – to je bio on. Isto kao ovaj čovek. Odmahujem glavom. Nemam pojma zašto razmišljam koji je moj tip muškarca i o tome kako je ovaj konobar zgodan. Pripisujem to vrućini i olakšanju što smo napokon stigli. Baš liči na Marka, pomišljam dok stoji ispred nas. Možda čeka da započne razgovor. Ali ne želim sada da objašnjavam ko smo i šta radimo ovde.

„Jelovnici?“, podsećam ga učtivo.

On se podbočio. „Mogu da vam spremim špagete“, kaže mi. „*Cacio e pepe?*“

Začudoeno ga gledam. Znam da je kasno popodne, ali valjda na meniju postoji još nešto sem običnih špageta s parmezanom i biberom. Znam, međutim, koliko su deca gladna i umorna, pa kažem: „To bi bilo super. Da, molim.“ Previše sam umorna da predložim da potražimo neko drugo mesto gde bismo možda mogli da biramo. „Ne brini, Ejmi. Hrana stiže. Špageti, kao kod kuće.“

Ona prislanja zeca uz nos. „Flafi hoće kući“, kaže u nje-govu izlzanu, suzama natopljenu glavu.

„Biće ti bolje kad nešto pojedеш. Tata je uvek tako govo-rio, zar ne?“

Luka gleda čoveka. „A može li moja mama da dobije veliku čašu vina?“, kaže baš kao da je odrastao, što mi mami osmeh... ali i suze.

Čovek se osmehuje. „Videću šta mogu da uradim“, kaže i vraća se unutra.

Možda samo voli da se šali s gostima. Kad smo mi držali restoran, sve sam radila da udovoljim gostima. Ipak nisam uspela da ga sačuvam. Možda je trebalo da budem malo opuštenija. Odjednom se prisećam onog snimka bezbed-nosnih kamera, kada je kap prelila čašu i kada je restoran konačno propao. Sedmočlana porodica je došla i naručivala najskuplja jela i pića, zbog čega sam pomislila da ću možda uspeti da platim osoblje tog vikenda... da ću izgurati još mesec dana i da će na kraju sve ipak biti u redu. Račun je bio ogroman i mislila sam da ću te nedelje uspeti da sastavim kraj s krajem – ali im je kartica onda odbijena. Otišli su da uzmu drugu iz kola i ostavili sina u restoranu. On je izjurio čim je čuo da su upalili motor. To je očigledno bila uvežba-na akcija. Trebalo je da shvatim da će me prevariti čim je kartica odbijena. Pojeli su i popili najskuplje što sam imala, a onda pobešli bez plaćanja. Mogla sam samo da upozorim druge lokale u kraju na njih. Promet mi je bio opao, zalihe u kuhinji se potrošile, zadužila sam se do guše. Morala sam da zatvorim restoran. Trebalo je da predvidim šta se sprema kad su ušli, pili šampanjac i naručivali najskuplja jela. Jedna žena u društvu bila je toliko pijana da je povratila po podu u ve-ceu i ostavila to mojoj mladoj konobarici da očisti.

Ipak, ovde nisam kao ugostiteljka. Ne treba da razmi-šljam šta bi se moglo uraditi s ovim mestom da postane

uspešno. Ovde sam samo da bih ručala. Nikada se neću vratiti u ugostiteljstvo. Oči me peku od umora i, iskreno, slažem se s Flafijem: hoću kući. Ali nema kuće u koju bih se vratila. Restoran smo zatvorili, kuću su nam oduzeli. Ponovo sam je stavila pod hipoteku da bih spasla restoran i na kraju sam izgubila sve. Sve što mi je ostalo na svetu jeste kuća u ovom selu, u kojem nikada ranije nisam bila, u zemlji koju jedva poznajem.

Zahvalni smo za hlad nad stolom i stolicama. Ejmi ustaje da pozdravi još jednu mačku, koja se izležava na vrućini, i upoznaje je sa Flafijem.

Vrata se napokon otvaraju i konobar izlazi, a sad ga prati mali beli pas. Nisam sigurna koje je rase. Verovatno je mešanac. Kao mali beli retriever, sa tamnim očima i njuškicom. „Polako, Belo, polako“, kaže psu dok ovaj veselo skakuće prema Luki, a zatim se prevrće na leđa, čekajući da ga pomaze. Nisam baš sigurna je li to u skladu sa higijenskim propisima. Ali sada – sve može da prođe. Samo želim da svi nešto pojedemo, pa da nađem električara.

Čovek nosi špagete i tri tanjira. Spušta činiju koja se puši pa servira dugačke rezance na tanjire, i onda ih pruža deci i meni. Moram da priznam da miriše fantastično. Na maslac, sir i biber. Deca odmah navale, uvijaju špagete viljuškama i oduševljeno jedu, što me opet podseća na Marka i njegovo insistiranje da deca nauče pravilno da jedu testeninu. Govorio je i da nipošto, ali nipošto ne smemo da stavljamo ananas na picu. Pomišljam kako je to bilo jedno od naših brojnih neslaganja, i na usnama mi se pojavljuje osmeh. Otkako smo stigli ovamo, stalno mislim na Marka. Zapravo, mislim na njega svakog dana otkako je umro, ali ovde, u selu, u kući, u mestu o kome je sanjao za nas, on mi ne izlazi iz misli.

Čovek se vraća unutra i donosi otvorenu flašu vina, s čepom napola u grlicu, kao i čašu, pa ih stavlja na sto. „Izvolite“, kaže.

„Oh, jedna čaša će biti sasvim dovoljna“, kažem.

On uzima flašu, vadi čep i sipa mi tamno vino. Zatim vraća flašu na sto.

„Javite ako vam treba još nešto. Biću unutra.“

Halapljivo jedemo, pa mažemo sjajni sos hlebom iz korpe. Ovo je verovatno jedno od najboljih jela koja sam u životu probala i grize me savest kad pomislim na Marka i strast koju je unosio u svoja jela. Ali danas smo bili toliko gladni i baš nam je prijalo. Deca su očistila tanjire i boja im se vraća u obraze.

„Kako je bilo?“, pita čovek kada se ponovo pojavio na vratima, sa psom za petama.

„*Buono!*“, kaže Luka i ljubi vrhove prstiju, kao što je Marko radio, na šta se svi smejemo.

„Bojim se da za desert imam samo đelato“, kaže, i stavlja pred nas tri činije gustog, kremastog sladoleda od pistača. Deca se oduševljeno bacaju na njega, baš kao i ja.

Sipa mi novu čašu vina. „Nemojte da žurite“, kaže. Zatim, na moje iznenađenje, privlači stolicu i seda, pa stavlja dve šoljice kafe na sto. „Dakle, otkud vi u našem selu? Da li ste na odmoru?“ Ubacuje kocku šećera sa tanjirića u kafu, meša je pa se naslanja.

„Ovaj...“ Zatečena sam što je seo za naš sto i odmah se zatvaram. Pokušavam da sprečim decu da našu priču ispričaju potpunom neznancu. Prekasno...

„Došli smo na dugačak odmor“, kaže Luka. „Sređujemo kuću, da se nekom dopadne, kao što se dopala mom tati.“

„Zapravo“, ubacujem se, „da li možda znaš nekog električara? Imamo problem sa strujom.“

On se mršti. „Gde ste tačno?“

„Tamo dole.“ Luka pokazuje. „U onoj oronuloj kući. Zove se Kaza Luna.“

„Mrak je. Svetla ne rade. Flafiju se to ne sviđa. Hoće kući.“

„Aha“, klima on glavom. „Kaza Luna. Prodana je pre par godina.“

„Da!“, kažu deca. „Naš tata ju je kupio, ali je...“

„Vreme je da krenemo.“ Ustajem. „Možemo li da dobijemo račun?“

Čovek takođe ustaje, kao i pas koji je ležao između njega i Luke.

„Onda umro“, završava Luka.

Vadim novčanik da platim.

Čovek diže ruku.

„Samo mi donesite račun, molim vas“, kažem.

„Ne treba da platite.“

„Ja – ja ne tražim milostinju! Niti sažaljenje.“ Odjednom mi je vruće i ljuta sam.

„Ovo nije milostinja. Samo... ne treba da platite. Ovo nije restoran. Ništa ne naplaćujemo.“

Sklanjam novčanik. „Izvinite, molim vas“, kažem i požurujem decu da ustanu. „Hajde, moramo da idemo!“, govorim, dok pokušavam da odvojim Luku od psa.

„Ali rekli ste da vam treba neko da pomogne sa strujom. Mogu ja.“

„Ne, ne, u redu je. Biće sve u redu.“ Obrazi mi gore dok vučem decu iz dvorišta pa nizbrdo ka kući. Jesam li to upravo sela i naručila hranu u nečijoj kući? Želim da se vrela, prašnjava kaldrma otvori i proguta me. Ne treba mi pomoć. Mogu ovo sama. Vadim telefon i guglam „pregoreli osiguraci“. Što pre sve sredim, pre ćemo otići odavde.

4

„Ali, mama“, Luka zvuči jednako ozlojeđeno koliko se ja osećam, „onaj čovek tamo je rekao da može da pomogne.“ Diže ruke, baš kao što je nekada Marko radio. „Zašto ga ne pozovemo?“

U jednoj ruci držim telefon da osvetlim razvodnu kutiju, a pred očima mi se već muti od umora. Isprobala sam svaku kombinaciju koja mi pada na pamet da ponovo uključim struju. Napolju sunce zalazi i znam da će uskoro postati još mračnije. Koliko vidim, nema ulične rasvete koja bi nam olakšala.

„Mama, treba nam pomoć“, kaže on. Ejmi grli Flafija i govori mu da se ne plaši jer će mama sve da sredi.

„Našla sam nekoga na internetu. Ostavila sam poruku. Sigurno će uskoro doći. Nadam se samo da će razumeti moju zbrkanu poruku na engleskom, uz poneku italijansku reč“, kažem da bih ga umirila, ali se i dalje nadam da ću moći sama da rešim problem – nema šanse da se vratim da tražim pomoć od čoveka kome sam tako upala u kuću. Već je učinio više nego dovoljno. Umirem od stida.

Te noći i dalje nemamo struju. Dok pada mrak, zatvaramo prozore u prizemlju i penjemo se na sprat, gde ćemo deliti bračni krevet u najvećoj sobi – to je zahtevao Flafi. Nameštam krevet i zatežem čaršav preko teškog dušeka dok se spušta sumrak.

Soba je puna kofera s odećom, ali krevet je divan, a prozori su otvoreni ka neverovatnom pogledu na polja koja se pružaju niz padinu. Osećam miris toplog vazduha koji se širi kroz otvoren prozor, miris zemlje i trave i čujem pesmu zrikavaca.

„Ali tata je noću uvek ostavljao svetlo.“

„Znam.“ Pitam se kako ovo da izvedem. „Znaš šta, ostavićemo upaljenu lampu na mom telefonu. Biće kao da kampujemo! Kao kad smo postavili šator u dvorištu.“

„Da, a nikad nismo nigde išli, kao druga deca iz škole, jer je leti bilo previše posla u restoranu, a zimi su bile poslovne božićne proslave, a januar i februar prehladni i već smo ponovo morali u školu“, kaže Luka.

Ukočila sam se, a greške iz prošlosti ponovo me sustižu. Da smo samo nalazili više vremena, zarad svih nas. Ali tada nismo znali koliko će biti teško držati restoran, niti da ću to raditi sama kad Marka više ne bude, da ću biti kao riba koja pokušava da pliva uzvodno. Ta borba je unapred bila osuđena na neuspeh, sve je postajalo sve skuplje, a izgledi na bilo kakvu zaradu gotovo nepostojeći. Kao da sam svakog dana tonula u živi pesak, sa sve više računa koje prosto nisam mogla da platim.

„Ali sada smo ovde. Kao što je tata planirao. Mesto za odmor, i za zajedničko uživanje. Biće nam zabavno. U Italiji smo. Sunce sija i ovde ćemo provesti čitavih šest nedelja! Kao pravo letnje kampovanje.“

Vidim da nisu baš sigurni dok se penjemo na visoki krevet od tamnog drveta, ali brzo tonu u san posle trodnevnog

puta kolima. Vruće je, sparno i tiho. Sklanjam pokrivače i ležim dok osluškujem njihovo ravnomerno disanje i gledam slepe miševе kako lete tamo-amо ispred prozora, dok i sama na kraju ne zaspim. Ostavila sam prozor i kapke otvorene, i pošto sam kratko odspavala, čekam svitanje uz prатnju cvrčaka i komaraca.

Sutradan ujutru noge me svrbe. Crvene su i skroz sam ih izgrebala, jer su me sinoć izujedali komarci. Decu nisu dirali, što je dobro.

Gledam u telefon. Ne mogu da pozovem električara da proverim da li dolazi, jer se baterija ispraznila pošto smo ga koristili kao lampu. Ništa ne govorim. Niko nije kriv za to. Preživeli smo prvu noć i to je najvažnije.

„Ovde ionako nema vaj-faja“, kaže Luka, očigledno razočaran. „Ne mogu da povežem tablet. Šta ćemo raditi čitavo leto?“

„Flafi je gladan“, kaže Ejmi.

„Hajde da nađemo neku prodavnicu i uzmemo nešto za doručak“, kažem, guram ugašeni telefon u torbu i prebacujem je preko ramena. „Svi moramo nešto da pojedemo.“

„Možda možemo opet da svratimo do one kuće“, kaže Luka, na šta se istovremeno ježim i smejem. Stomak mi izdajnički zakrči od pomisli na jučerašnji predivni *caccio e pepe*, dok mi se obrazi ponovo žare.

Zatvaram vrata za nama i izlazimo u vreo dan pa ih zaključavam ogromnim ključem – jednim koji imam za kuću. Moram da razmislim o promeni brave i novim ključevima.

Još jedna mačka penje se uz padinu pored kuće. Spuštam pogled ka poljima dok sunce već peče zemlju.

„Ja i Ejmi možemo sami da odemo do radnje“, kaže Luka. „A ti sačekaj električara.“

„Još ne možete“, kažem, jer se bojim da bi nešto moglo da im se desi. Možda sam nerazumna, a možda sam samo

oprezna. Plašim se da se neće vratiti, kao što se Marko onog dana nije vratio s posla. Svesna sam da ću jednog dana morati da im dam više slobode, ali za sada ne mogu.

Na brzinu pišem „Vraćamo se uskoro“ na poleđini računa za gorivo, za slučaj da električar dođe dok nas nema. Nadam se da bolje zna engleski nego ja italijanski. Dodajem i *presto* jer samo toga mogu da se setim. Ostavljam cedulju pod kamenom na pragu, i dok se udaljavam, čujem glasove malo dalje na kaldrmisanoj ulici. Čini mi se da su to isti oni glasovi od juče. Kao da mi se uho polako privikava na jezik i mogu donekle da razaznam šta govore.

„Pobogu, pomeri veš. Neću da po čitav dan gledam tvoje gaće.“

„Pa onda zatvori prozore!“

„Dosta vike! Puca mi glava od vas dve!“

Dižem obrve dok gledam grimase Luke i Ejmi pa krećemo uzbrdo. Požurujem ih da prođemo pored drvenih vrata na kojima piše La Tavola. Kapija je odškrinuta, isto kao juče. Hitro gledam sto i stolice ispod drveta i ponovo me obuzima stid. Požurujem decu dalje, do mesta gde ulica izlazi na mali trg.

Zastajemo i osvrćemo se oko sebe. Deluje kao da ovde nema mnogo toga. Radnje u prizemlju kuća izgledaju kao da su odavno zatvorene. Na uglu primećujem malu prodavnicu ispred koje su naslagane gajbice s povrćem.

„Ovamo“, kažem deci i pokazujem rukom. Prelazimo mali trg na vrelom jarkom suncu.

Ulazimo u prodavnicu, koja je mala, mračna i tiha, ali ima sve što nam treba. Vlasnik klima glavom da me pozdravi. Očigledno mu je čudno što vidi strance kako kupuju kod njega.

Oči mi se privikavaju na polumrak dok proučavam police i shvatam da iako je izbor proizvoda možda skroman, sve deluje divno. Domaća salama, prazne flaše za vino koje

možete da kupite i napunite iz bureta s vinom. U jednom uglu vidim svež limun i pomorandže, gomilu tamnih patlidžana, mirisne paradajze i kvrgave paprike. Raspoloženje mi se popravlja već od samog mirisa tog mesta. Stavljam namirnice u korpu: luk, velike glavice belog luka, flašu maslinovog ulja, so i biber, suhu testeninu i puno paradajza, krupnog i crvenog, koji miriše baš kako paradajz treba da miriše. Volela bih da je Marko ovde da uživa u svemu.

Čujem zvonce iz druge prostorije i prodavac se izvinjava. Čekamo. Vraća se, smeši se i ponovo se izvinjava. Kažem mu da nema potrebe da se izvinjava, i pomišljam kako ne bi trebalo da guram nos u tuđe stvari.

Sabira račun na blokčiću, pogledom prelazeći s mene na papir, i pokazuje mi iznos. Pošto sam platila, i pošto sam očigledno dobra mušterija, daje deci po lizalicu. Ona se široko osmehuju. Zatim daje još jednu Ejmi za Flafija i meni suze naviru na oči zbog te dobrote. Zahvaljujemo mu na italijanskom pa se pozdravljamo. Deca su zbog lizalica mnogo veselija i duboko me je dirnulo što sam videla koliko im znači jedan tako mali gest.

Krećemo niz brdo. Deca u školskim torbama nose hleb i sir, a ja u dvema korpama koje sam našla iza kuhinjskih vrata, starim ali upotrebljivim, nosim flašu vina, paradajz, pančetu, testeninu, mleko i ostale namirnice koje smo kupili.

Prolazimo pored čoveka sa kozama koji nam se smeši i pita jesmo li uživali u jelu.

„*Noi mangiamo bene.*“ Nisam sigurna da li je čuo za moju grešku u La Tavoli ili nam samo želi prijatan ručak. Ipak se osmehujem. „*Buongiorno.*“

Koze polako ali sigurno stupaju uzbrdo, grickaju travu i lišće pored puta. Jedna diže glavu prema Ejmi i Flafiju, a ona ga zaštitnički privija uz grudi.

Klimam glavom i smešim se pa nastavljamo dalje.

„Šta misliš, je li dolazio električar?“, pita Luka. Shvatam da treba da siđem do auta da napunim telefon.

Kod kuće je poruka na istom mestu gde sam je ostavila, ispod kamena na pragu. „Nije“, kažem razočarano.

Luka obara glavu i prestaje da se osmehuje.

„Sigurna sam da će uskoro doći“, kažem.

Okrećem ključ u bravi i guram vrata. Škripe – moraću da ih podmažem. Vatreno sunce se odlučno izdiže na nebu, ali unutra je prijatno i sveže. Prolazim pored velikog stola i gomile naslaganih stolica i idem ka kuhinji. Stavljam veliku flašu vode na sto, u staroj vitrini pronalazim čaše, pa im sipam.

„Sada nešto gricnite – slobodno odlomite veknu koju smo kupili. Ja idem da napunim telefon“, kažem. „A onda se vraćam da nam spremim pravi ručak. Ne otvarajte nepoznatima.“

Silazim niz brdo, pored niza kuća sa razapetim vešom koji izaziva toliko svađa. Kola su tamo gde sam ih ostavila. Uključujem telefon, palim motor i uzimam još nekoliko stvari da ponesem u kuću. Kada sam se vratila, vruće mi je i umirem od gladi.

„Dobro, a sad ručak“, kažem i pljeskam rukama, iznenađena veoma uzbuđena zbog sira i hleba u torbama. Luka i Ejmi mi pomažu da obrišemo sto i otvorimo pakovanja.

„Mama, neki čovek je dolazio na vrata“, kaže Luka.

„Ali rekli smo mu da ne smemo da otvorimo“, brzo dodaje Ejmi.

„Čovek? Koji čovek?“ Srce počinje da mi brže lupa. „Da nije električar?“

Luka odmahuje glavom. „Otvorio sam prozor i pitao ga. Rekao je da nije električar. Da je gradonačelnik. Rekao sam mu da ti nisi tu, a on je rekao da će doći kasnije da te upozna i poželi ti dobrodošlicu u selo.“